

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Organizacija in slabe razmere v premogokopni industriji.

Že par let vladajo v premogokopni industriji slabe razmere, ki se opažajo zlasti pri rudnikih z rjavim premogom. Zaraditega se je odpustilo že precej delavcev, mnogo pa se jih je vsled slabih zaslužkov izselilo. Da vsled teh pojavov organizacije močno trpe, je umevno samoobsebi. Neumevno in naravnost škodljivo pa je, ako se v takem času rudarji tako malo brigajo za organizacije. Nočemo stokati z nepotrebnimi tožbami, pač pa je neobhodno potrebno, da se izgovori resna beseda o splošni **brezbrižnosti** in **mlačnosti**, ki ju opažamo prav v tem času, ko bi se morali rudarji tem tesneje oklepiti svojih strokovnih organizacij.

Ali nimajo rudarji v tem času nikakega vzroka, da bi bili pozorni? Ali se ne snujejo važne stvari, ki se moramo nanje pripravljati?

Opravičeno je mnenje, da je kriza svojo višino že dosegla in da zdaj pada, toda vkljub temu se plače rudarjev ne boljajo. Rudniški posestniki se prav nič ne marajo domisliti zaslužkov rudarjev in se jih tako dolgo ne bodo domislili, dokler se bodo rudarji samo srdili v jezni brezbriznosti. Med rudarji se mora zbuditi nov duh, pa samopomoči. Brezsmiselno bi bilo misliti in pričakovati, da bodo podjetniki sami od sebe izboljšali rudarjem zaslužke.

Dne 29. maja so rudarji glasno in odločno izjavili, da nujno potrebujejo zavarovanje proti nezgodam. Toda s tem boj še ni dobojevan. Rudarji, treba je, da se pripravljate za boj, da okrepite edinost in se združujete!

In kaj je s tatinskim izplačevanjem v rudnikih? Vsak drug delavec ve, zakaj se muči in koliko zasluži. Rudar pa se mora vedno bati, da mu krivično ne odtrgajo plače. Rudar ne ve, koliko bo dobil na plačilni dan. Rudar mora biti v strahu, da ga vsled brezobzirnega priganjanja k delu ne zadene težka nezgoda.

Ali naj to še dalje trpi? Kdo pomaga tebi, ogoljufani, izkoriščevani rudar? Samo tvoja lastna sila, tvoja krepka organizacija! Kaj store delavci drugih strok? Ti so že davno prenehali zaupati v dobrosrčnost in človekoljubnost svojih izkoriščevalcev in se združujejo v močnih osrednjih zvezah. In delavstvo vsega sveta je zasledovalo z vso pozornostjo velikanski boj nemških stavbnih delavcev; nemški stavbni delavci so s pomočjo krepke osrednje zveze in z edinostjo napad podjetnikov odbili in strli njih nakane.

Iz Amerike je prišlo poročilo, da so rudarji po daljši stavki dosegli svoje zahteve. Prav tako je znano, kake uspehe so si priborili avstralski rudarji. In vse to s pomočjo organizacije!

Samo avstrijski rudarji životarijo s praznim upanjem na rešnika. Kako silno se varajo tisti, ki mislijo, da se bo njih položaj izboljšal samo od sebe! Rudarji te vrste ponavadi niso nasprotniki organizacije, samo organizirati se nočejo, ker ne marajo plačevati prispevkov. Zaraditega je organizacija vedno slabša in nje moč peša, mesto da bi rastla, kar je v sedanjih razmerah neobhodno potrebno. Z nobenimi delavci se ne ravna tako brezpravno in izkoriščevalno kakor z rudarji. In zakaj? Ker je večina rudarjev neorganizirana in se ne briga prav nič za izboljšanje svojih razmer.

Časi so resni in zato kličemo vsem rudarjem: Pomagajte si sami, organizirajte se!

Glavni zbor rudniških posestnikov.

Pred poldrugim mesecem se je vršil glavni zbor avstrijskih rudniških posestnikov, združenih v osrednjem društvu. Ni mnogo, kar so dali vedeti ti gospodje javnosti o svojih razmerah; toda razločno pa so pokazali, da so nezadovoljni in da se jim slabo godi.

Predsedoval je grof Larisch-Mönich, ki je podal letno poročilo. V poročilu je poudarjal, da so bile gospodarsko-politiške razmere jako nepovoljne. Tožil je o davčnih načrtih, ki so sovražni razvoju industrije, o zvišanju tarifov, ki olajšuje uvažanje tujega blaga, domače pridelovanje premoga pa otežuje. Tožil je tudi o dalekosežnih socialno-politiških preosnovah, ki prete močno oškodovati vso rudniško industrijo.

Društveni tajnik dr. Blauhorn je podal računsko poročilo, ki nudi obsežen pregled o delovanju društvenega vodstva.

Vsa avstrijska rudniška industrija je močno trpela vsled slabih kupčijskih razmer. Ker se je v tvornicah manje delalo, so bila tudi naročila za premog manjša. Tudi je bila minula zima precej mila, kar je prav tako vplivalo na naročila.

Načelnštvo društva se je obrnilo tudi proti rudniškemu uradom, ki si laste pravico, da smejo določiti, koliko časa naj trpi delo v krajih z visoko toploto. Tako so ponekod določili za take kraje šesturno delo. Vodstvo je poudarjalo, da rudniške oblasti pač lahko uredi razmere med delom samim, nikakor pa nimajo pravice, da bi določevale, koliko časa naj delo trpi. Proti vsemu temu je vodstvo vložilo odločen ugovor pri ministrstvu za javna dela.

Gospodje rudniški podjetniki so torej jako nezadovoljni. Ako pa rudarji izražajo svojo nezadovoljnost, tedaj se delajo ti gospodje vedno jako ogorčene. Žalibog rudarji le redkokdaj pokažejo svojo nezadovoljnost, ker nimajo tako dobro in krepko izvedene organizacije kakor rudniški posestniki. Vsled svoje močne organizacije se podjetniki uspešno ustavljajo nepotrebnim socialno-politiškim preosnovam, ako jim niso pogodi. Brez posebnih ceremonij vložijo pri vladi ugovor in to je že dovolj, da se jim vlada vda delavcem na škodo. Ako hočejo rudarji proti tem gospodom doseči uspeh, morajo se prav tako krepko in vsi do zadnjega organizirati!

LISTEK.

O jetiki.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.
(Dalje.)

Znano je, da se nahajajo družine v katerih skoro vsi člani prejalislej na jetiki obole in umrjo. Tudi otroci takih so podvrženi jetiki. Te vrste ljudje so že od narave rahlega zdravja in že na zunanje slabo izgledajo, zdravniki pravijo, da imajo jetični ali phtisični habitus. Postava takih ljudi je suha, blede. Vrat je dolg, prsa so vdrti. Lopaticice stoje proč od koša, lične kosti štrle naprej. Presledki med rebri so vdrti in se dobro vidijo. Človek izgleda kakor bi bil prav izstradan.

Za jetiko oboleva tudi veliko ljudi, čeravno niso iz jetičnih rodov, ki stanujejo v vlažnih, zaduhlih in prenapoljenih stanovanjih, ker oslabe vsled slabega zraka. Dalje obole lahko ljudje, ki so že prestali druge težke in nevarne bolezni, kakor pljučnico, oslovski kašelj, tifus, škrlatico itd.

Pogosto obole za jetiko pijanci, ker so oslabiljeni vsled vednega zavživanja alkohola in ki bolehalo za kroničnim katarom želodca in pljuč. A tudi otroci pijancev lažje dobe jetiko, kot otroci zdravih ljudi. Za jetiko obole pogosto tudi otroci syphilitkarjev, za rakom umrlih staršev ali otroci starih staršev. Vsi oni, ki so podvrženi

kroničnim katarom pljuč, katerim vsaka sapica škoduje, so pravi kandidatje za jetiko.

Jetika se nahaja bolj pogosto v vlažnih, mokrih krajih, posebno pogosto v močvirnatih. Bolj redko v suhih krajih, posebno če so visoko nad morjem. V krajih nad 500 metrov nad morjem je jetika že bolj redka.

Za jetiko umrje največ otrok v teku prvih 5 let. Jako velika je tudi umrljivost med 15. in 35. letom in med 60. in 70. letom. Moški in ženske enako pogosto obole.

Najbolj pogosta je jetika med revnim delavnim ljudstvom in je bolj pogosta v industrijskih krajih kot pa med kmečkim ljudstvom na deželi.

Znamenja bolezni.

Jetika traja navadno dolgo časa, včasih več let. V nekaterih slučajih se pa konča bolezen že v par mesecih. Pri takozvani miliarni tuberkulozi, če pridejo tuberkulozni bacili v kri in se tam z neznansko hitrostjo razmnože, traja pa bolezen le nekaj dni. Kdaj da je kdo začel za jetiko bolehati, se ne da skoro nikoli natančno določiti. Začetek bolezni je namreč negotov in se pojavi z nekakimi splošnimi znamenji, ki niso za jetiko tipični (gotovi), ampak se najdejo tudi v začetku drugih bolezni. Bolniki postanejo nekoliko bolj blede in se hitreje pri delu in pri hoji vtrudijo. Srce pri vsakem majhnem naporu bolj hitro utri-

plje. To utripanje srca se večkrat pojavi samoobsebi tudi če je človek čisto miren. Mlade žene, prej cvetočih lic, ovenejo naenkrat, postanejo blede in izgube perilo. Slast do jedi mine, včasih se pojavi pehanje in zgaga iz želodca, nastanejo nerednosti na blatu (zaprtje ali tudi driska). Prejšnja veselost in zadovoljnost izgine, človek je večkrat otožen in nič se mu ne ljubi. Večkrat pride do glavobola. Pri vsem tem začne človek hujšati, teža telesa pada, splošna utrujenost se množi, ravno tako nesposobnost za delo ali opravljanje svojih poslov. Noge postajajo težke. Kar naenkrat se pojavijo prvi slučajji mrzlice. Bolnike stresa večkrat mraz, zvečer jih pa včasih vročina kuha. K vsem tem znamenjem se pa pridruži še eno važno znamenje in to je pokašljevanje. Večkrat je kašelj od začetka površen in suh, včasih je pa šlezast in pozneje šlezasto-gnojat. K pokašljevanju se pa pridružijo bolečine v prsih, tako da dotičnega večkrat na strani prs, večkrat od spredaj, večkrat od zadaj, med lopaticami, bode, kakor bi ga igle zbadale. Pri tem bodanju obstoji kratko, površno dihanje, ki je posebno hudo pri naporih ali hitri hoji. Pri drugih bolnikih se zopet zgodi, da jih prime hripavost in praskanje v jabolku. Vsa ta znamenja pripisujejo bolniki prehlajenju in mislijo, da so dobili le prsni katar, ki bo kmalu prešel.

(Dalje.)

Dobavljalne in plačilne razmere v avstrijskih rudnikih za ružavi premog leta 1908.

II.

V šesti številki „Rudarja“ smo priobčili pregled o dobavi avstrijskega rjavega premoga leta 1908. Podati hočemo še pregled o plačilnih razmerah. Pregled razpade v pet različnih delavskih skupin in se ozira tudi na plače v letu

1907. V zadnjem razpredelku navajamo, za koliko se je povišal oziroma znižal v letu 1908 čisti dobiček podjetnikov pri posamnem delavcu v primeri z letom 1907.

Okraj okrožnega rudarskega urada ali dežela	Število zaposlenih oseb	Število šihov, ki jih je naredil po en delavec	Odbitki od plače posamnega delavca	Povprečna čista plača za posamnega delavca v letu 1908.	Več (+) ali manj (-) v primeri z letom 1907	Povprečna čista plača za posamni ših v letu 1908.	Več (+) ali manj (-) v primeri z letom 1907.	Podjetnik je imel od premoga, kolikor ga je izkopal posamen delavec, v letu 1908. več (+) ali manj (-) čistega dobička kakor v letu 1907.
k r o n								
Kopači in vozniki.								
Toplice-Mostec-Komotau	14.114	278	66 29	1.361 65	+ 37 45	4 90	+ 0 25	+ 165 55
Falkenau-Elbogen	3.729	280	48 79	1 196 41	+ 37 60	4 27	+ 0 21	+ 103 40
Drugi rudniki za rjavi premog na Češkem, Moravskem, v Šleziji	581	265	49 06	760 56	+ 27 74	2 87	+ 0 11	+ 52 66
Gorenja Avstrija	937	280	57 54	1.101 57	+ 38 83	3 94	+ 0 09	- 53 83
Ljubno	3 363	302	87 75	1.204 30	+ 78 77	3 87	+ 0 12	+ 82 23
Gradec	2.735	280	77 71	972 61	+ 33 09	3 47	+ 0 17	+ 3 91
Celje in Ljubljana	3.960	296	62 41	942 56	+ 75 21	3 18	+ 0 28	- 32 -
Druge alpske dežele	753	287	73 34	921 24	+ 107 30	3 21	+ 0 39	- 89 94
Istra in Dalmacija	1 253	284	70 56	735 10	+ 44 72	2 58	+ 0 13	+ 140 48
Galicija	57 7	242	39 64	699 86	+ 29 06	2 90	+ 0 58	- 8 06
Vsa Avstrija	31 483	279	63 30	1.179 41	+ 46 14	4 16	+ 0 20	+ 89 86
Drugi odrasli delavci v jami.								
Toplice-Mostec-Komotau	5 231	299	45 50	1.048 30	+ 34 89	3 51	+ 0 15	+ 178 11
Falkenau-Elbogen	846	292	38 76	945 66	+ 44 84	3 23	+ 0 06	+ 96 16
Drugi rudniki za rjavi premog na Češkem, Moravskem, v Šleziji	28	315	43 32	712 04	+ 79 40	2 26	+ 0 27	+ 1 -
Gorenja Avstrija	96	272	60 50	922 47	+ 22 46	3 39	+ 0 10	- 37 46
Ljubno	153	322	50 48	1.184 66	+ 35 14	3 68	+ 0 28	+ 125 86
Gradec	81	306	49 80	780 75	+ 26 51	2 55	+ 0 16	+ 10 49
Celje in Ljubljana	198	317	61 33	922 99	+ 127 16	2 92	+ 0 36	- 125 07
Druge alpske dežele	37 4	307	44 69	838 85	+ 29 27	2 74	+ 0 11	- 11 91
Istra in Dalmacija	17	293	50 82	616 -	+ 97 55	2 10	+ 0 14	+ 87 65
Galicija	6 9	217	22 46	557 54	+ 49 33	2 56	+ 0 63	- 28 38
Vsa Avstrija	6.694	294	46 76	1 025 57	+ 39 -	3 43	+ 0 14	+ 77 -
Odrasli zunanji delavci.								
Toplice-Mostec-Komotau	8.409	306	45 35	1.119 96	+ 43 80	3 65	+ 0 29	+ 169 20
Falkenau-Elbogen	2.156	296	39 91	988 63	+ 46 31	3 34	+ 0 20	+ 94 69
Drugi rudniki za rjavi premog na Češkem, Moravskem, v Šleziji	157	298	34 61	678 83	+ 44 01	2 28	+ 0 14	+ 36 39
Gorenja Avstrija	384	272	52 07	778 48	+ 17 07	2 65	+ 0 04	- 32 07
Ljubno	1.160	322	43 17	1 179 18	+ 95 61	3 55	+ 0 30	+ 65 39
Gradec	786	292	42 59	824 78	+ 37 95	2 83	+ 0 17	- 0 95
Celje in Ljubljana	1.506	306	47 68	787 58	+ 17 51	2 57	+ 0 10	- 16 42
Druge alpske dežele	271	286	44 84	824 13	+ 46 36	2 88	+ 0 38	- 47 -
Istra in Dalmacija	437	317	44 01	726 61	+ 84 84	2 29	+ 0 22	+ 100 36
Galicija	19 7	248	35 38	502 69	- 184 35	2 03	- 0 39	+ 163 35
Vsa Avstrija	15 286	294	42 98	1 027 65	+ 44 64	3 36	+ 0 15	+ 71 36
Mladi delavci.								
Toplice-Mostec-Komotau	385	285	23 24	556 54	+ 12 92	1 95	+ 0 05	+ 200 08
Falkenau-Elbogen	230	292	21 01	582 85	+ 69 29	2 -	+ 0 22	+ 81 71
Drugi rudniki za rjavi premog na Češkem, Moravskem, v Šleziji	12 9	280	16 74	370 08	+ 19 57	1 32	+ 0 08	+ 60 83
Gorenja Avstrija	101	294	26 40	448 81	+ 35 71	1 51	+ 0 10	- 50 71
Ljubno	200	294	26 51	447 30	+ 30 41	1 52	+ 0 12	+ 130 59
Gradec	67	292	27 42	558 83	+ 85 53	1 92	+ 0 28	- 48 53
Celje in Ljubljana	259	291	32 12	449 42	+ 39 65	1 54	+ 0 15	- 37 56
Druge alpske dežele	24	283	14 93	445 67	+ 26 76	1 57	+ 0 13	- 9 40
Istra in Dalmacija	95	242	33 56	484 76	+ 57 79	2 -	+ 0 31	+ 158 44
Galicija	19 7	248	-	-	-	-	-	-
Vsa Avstrija	13.936	311	24 66	482 69	+ 41 95	1 70	+ 0 16	+ 74 05
Delavke.								
Toplice-Mostec-Komotau	1 006	275	27 40	488 04	+ 7 91	1 78	+ 0 09	+ 205 09
Falkenau-Elbogen	195	285	16 06	468 92	+ 7 70	1 64	+ 0 01	+ 135 30
Drugi rudniki za rjavi premog na Češkem, Moravskem, v Šleziji	7 6	279	19 61	327 42	+ 9 07	1 17	+ 0 04	+ 71 33
Gorenja Avstrija	112	276	25 75	411 58	- 1 30	1 49	+ 0 01	- 13 70
Ljubno	348	298	15 05	423 05	+ 24 42	1 42	+ 0 10	+ 136 58
Gradec	263	280	16 62	395 03	+ 19 67	1 41	+ 0 09	+ 17 33
Celje in Ljubljana	572	277	23 17	418 79	+ 34 22	1 51	+ 0 12	- 33 13
Druge alpske dežele	74	272	12 90	382 24	+ 30 35	1 41	+ 0 10	- 12 99
Istra in Dalmacija	57	286	20 38	274 60	+ 2 63	- 96	+ 0 01	- 182 57
Galicija	-	-	-	-	-	-	-	-
Vsa Avsrija	2.634 6	280	19 66	398 83	+ 15 25	1 42	+ 0 06	+ 100 75

Iz razpredelnice je razvidno, da so se povprečni zaslužki v letu 1908 skoro povsod zvišali, čeprav samo za neznatne vsote. Zadnji razpredelek pa nam kaže, da tega zvišanja podjetniki niso plačali iz svojega žepa.

Najbolj so se zvišali povprečni zaslužki v okraju ljubenskega rudarskega urada. Toda to dejstvo nikakor ni dokaz, da je alpska montanska družba spodobnejša kakor drugi podjetniki. Razlog

je drugje. Nikjer se delavci tako ne menjajo kakor v Ljubnem. Tako je vstopilo v letu 1909. v Ljubnem 1535 članov k bratovski skladnici, izstopilo pa 1413 članov. Da bi se to nenavadno menjavanje preprečilo, so se morale plače izboljšati. Kljub temu pa so v Ljubnem povprečni zaslužki kopačev in voznikov še za 22 vinarjev na ših manjši kakor povprečni zaslužki v državi, zaslužki mladih delavcev pa za 18 vinarjev na ših.

Organizacija svetá.

Nemški spisal dr. Karl Renner.

(Konec.)

Vsi udje naroda se lahko združijo v močno svobodni, demokratični zvezi, ne da bi ta obožavala navidezno neomejeno samostojnost in se popolnoma ločila od drugih narodov. Taka zveza lahko veličastno izvede svoje kulturne naloge in ohrani narodu njega osebnost v vsej meri.

Toda ali taka narodna avtonomija ne uniči enote gospodarskega življenja? Ali ne razcepi zopet človeštva? Ali se ne razruši potem tisto veličansko, svet odrešujoče stremljenje, tisti visoki cilj, ki si ga je izvolil socializem? Ako bi izsilila narodna avtonomija gospodarsko in socialno ločitev, bila bi človeštvu pogubna prav tako kakor prenapeto narodno čuvstvanje.

Več sto mož koraka v demonstracijskih vrstah. Popolna enota in zveza so. Tako je lahko mnogo ljudi v gospodarskem in socialnem boju eno telo, ena zveza in vendar imajo v jezikovnih razmerah svojo avtonomijo.

In tudi morajo biti tako! Tvorničar izpre več sto ljudi, ki imajo vsi enega gospodarja in se izkoriščajo brez ozira na to, kateri jezik govore. Zidovje ene tvornice, en tvorničar izsesava vse delavce skupno — zategadetj se morajo tudi sužnji slednjega obrata braniti in boriti — skupno.

V kolikor so se moderna velika gospodarska okrožja osamosvojila s carino in enakim pravom, tako daleč so se združili tudi kapitalisti. To dejstvo delavce nujno sili, da se združijo v gospodarskem in socialnem boju in nastopajo skupno. Ako bi se delili, ako bi se cepili in narodnost ločili v tvornici, okraju in v stroki, uničili bi se delavci sami in bi bil zanje naravnost samomor.

Ta skupnost je nujna gospodarska potreba; mnogim se zdi gospodarsko zlo. V resnici pa je popolna združitev vsega, kar ima človeški obraz, največja sreča tega sveta in najvišji smoter človeškega duha.

Zakaj bi ne ljubil brata, ki je izkoriščan in trpi kakor jaz, ako govori tuj jezik? Ako se razumemo v delavnici, ker hoče podjetnik tako, zakaj bi se ne razumeli, kadar bi se bilo treba proti podjetniku boriti? Socialna združitev ni samo možna, ni samo nujna, ampak je tudi umevna samaobsebi, je smotrna in plemenita!

To je velika združevalna misel socializma! Kakor nihče ne preneha biti član svoje družine, ako demonstruje v majskem sprevedu, tako naj bo vsakdo v jezikovno-kulturnih zadevah član svojega naroda — narodna avtonomija — v delavnici, v mestu, v svoji stroki in v državi pa mora biti ud enotne organizacije, ki se bore v njej vsi za enega in eden za vse v gospodarskem in socialnem boju, ud mednarodne zveze.

Proletariat vseh jezikov mora biti edin v socialnem gibanju! Zakaj preko vseh dežel in morja se razprostira skupnost njih koristi: avstrijski, nemški, francoski delavci dobe za plačo denar, ki je zaraditega manjše vrednosti in jih oslepari, ker ceno delo črncev zmanjša vrednost transvalskega zlata v Afriki — torej se tiče delavcev, da bi dobival zamorec tako plačo kakor sami. In zategadetj niso brez vzroka zahtevali socialistovski zbori od zborovalcev le mednarodnega naziranja, ampak tudi dolžnost mednarodnega delovanja.

Kapitalizem in nacionalizem sta razdružila svet; in dvajset let po pariškem zboru se klanjajo misli pobratimstva in svobode narodov, misli mednarodnega dela in socialne zveze vseh množic, vsi narodi od sibirskih zasneženih poljan do zlatnate obale afrikanske, od dežele polnočnega solnca do rta Dobre Nade. Neizbrisno si je zapisal v srce vsega proletariata evangelij Komunističnega Manifesta, mednarodnega delavskega združevanja in pariškega zbora: Proletarci, vseh dežela, združite se! Nobena svetna moč jim ne bo iztrgala tega evangelija iz srca. Na tem nerazrušenem temelju bo vstal nov svet: svet dela in miru!

Izseljevanje in strokovna društva.

I.

Izmed vseh socialnopolitičnih vprašanj se je zadnji čas javnost najbolj zanimala za izseljevanje. Meščanski in delavski krogi so posvečali temu predmetu mnogo pozornosti, dasi vsakateri izmed

obeh iz drugega razloga. Meščanski družbi dé vedno neprijetno, da izseljevanje narašča. To se je lahko opazalo pred nekaj tedni, ko se je izselila precejšnja množica steklarjev iz severne Češke na Kitajsko.

Delavstvo pa se zanima za izseljevanje že zategadelj, ker pošilja iz svojih vrst ogromno večino izseljencev in se zato tudi živo zanima, kako se godi njega razrednim sobojevnikom v tujini. Kako važno pa je vprašanje o izseljevanju sploh, je razvidno tudi iz tega, da so se pečali z njim že mednarodni socialistični in strokovni zbori.

Ali tudi država se jako briga za izselniško vprašanje, kajti njej nikakor ni vse eno, ako se izseli vsako leto ogromna množica krepkih ljudi, ki bi lahko služili domačemu kapitalizmu, bodisi v industriji, pri kmetijstvu in zlasti pri vojaštvu, in vendar ravno Avstrija ni dozdej skoro nič storila z ozirom na izseljevanje, čeprav se je izselilo iz nje samo v severno Ameriko od leta 1901 do 1905 307.229 ljudi. Šele najnovejši čas se je obrnilo na bolje in zlasti znanstveniki so nam napisali marsikako dragoceno razjasnitev.

Izselniško vprašanje je dolžno proučavati tudi strokovno organizovano delavstvo, ker s svojimi izkušnjami lahko mnogo pripomore, da se to važno vprašanje reši pravilno in uspešno.

Nas zanima predvsem obsežnost izseljevanja iz Avstrije, njega vzroki in smotri, pravni položaj izseljencev v tujini, dosežanji poizkusi vlade in postavodaje in slednjič naloge, ki jih nalaga izseljevanje strokovnim društvom.

Kar se tiče izseljevanja iz Avstrije, imamo le o izseljevanju čez morje natančne podatke. O celinskem potovanju pa nimamo natančnih števil in vendar je velikega narodno-gospodarskega pomena. Saj je znano, koliko delavcev gre na Prusko.

V Nemčijo in Rusijo se izseli vsako leto mnogo avstrijskih delavcev, ki jih najamejo večinoma agenti. Doma ni dovolj dela in plače. Take ljudi agentje naglo pregovorijo, zlasti ako je izobrazba majhna. Država se prav nič ne briga za ljudi. In vendar je bilo samo v Prusiji leta 1905 182.000, leta 1906 že 253.000 in leta 1908 celo 342.000 avstrijskih delavcev. Podobne razmere so tudi drugod v Nemčiji.

Že te številke nam kažejo naloge strokovnih zvez. Delavci se izseljujejo zato, ker ne dobe doma dovolj dela in dovolj plače. Na plačo bi močne strokovne zveze že vplivale kolikortoliko; prav tako bi morda utegnile preskrbeti delavcem dovolj dela, ako bi priborile skrajšani delovni čas. Marsikaj so že storila strokovna društva v tem oziru! Čaka pa jih še mnogo dela.

Izseljevanje čez morje je staro. Vendar pa je imelo izseljevanje prej vse drugačno lice, ker so se izseljevali ljudje izvendelavskih krogov in iz drugih razlogov.

Vse države, ki trpe vsled izseljevanja, izkušajo priti v okom temu zanje neprijetnemu pojavu. Razmotrivajo se gospodarski in politični razlogi izseljevanja, urejuje se izseljevanje samo in uravnava se pravne razmere izseljencev v tujini. Vse kapitalistovske države imajo postave o izseljevanju, samo Avstrija in Rusija ne.

Pri nas se pretakajo krokodilove solze radi izgube državljanov. Država misli, da bo rešila tudi to vprašanje zgolj z besedami ali pa — kar je še bolj avstrijsko — z izselniško policijo. Država bi se maščevala najrajše nad agenti. Res je, da je ravnanje agentov nadvse zločinsko. Ali samo preganjanje agentov ne zadostuje.

Mi torej nimamo nobene izselniške postave. Za Körberjeve vlade se je predložil državnemu zboru načrt, ki ga je pa pokopala obstrukcija. Pozneje ni predložila vlada nikakega načrta. In vendar so razmere naših rojakov v tujini čisto brezupne. Spominjamo samo na moritev avstrijskih rudarjev v Ameriki, ker so se bili udeležili stavke. Avstrijski delavci so v tujini brez varstva.

Nujno je, da se zadeve izboljšajo. Toda vse izselniško vprašanje se mora iznova prereseti. V naslednjem članku si bomo najvažnejša vprašanja natančneje ogledali, zlasti kolikor se tičejo strokovnih društev.

Vzgojni pomen strokovnih društev.

Vsaka plast ljudi potrebuje dolgoletnih izkušenj in dolgoletnega dela, preden se tako ukrepi in učvrsti, da doseže zmago. Tako mora tudi razred proletarcev dolgo in resno delati, da spozna tisto pot, ki ga edina vodi do zmage.

In tu imajo strokovna društva veliko nalogo, da pospešujejo delavsko gibanje. Delavsko gibanje ni samo stremenje po boljših plačah. Socialno vprašanje ni samo vprašanje želodca, ampak je vprašanje o popolnoma novi uredbi človeške družbe. Socialno vprašanje je vprašanje o osvobojenju in dostojanstvu vseh tistih, ki ječe v suženjstvu kapitalistovske uredbe človeške družbe. Toda ravno vprašanje želodca je tisto vprašanje, ki zbuja in razvname vse brezbriznike in jih vodi višjim ciljem nasproti; ravno boj za izboljšanje plač je tisti boj, ki vzgoji v vrstah proletarcev požrtvovalnost in neomajno vzajemnost.

Strokovno gibanje odpre delavcem oči, kako bi stroji in tehnične naprave lahko olajšale življenje delavcu, ker bi delavec manj delal in imel več časa za razvedrilo in izobrazbo. Stroji so torej jako blagotvorne naprave in bi delavcu lahko mnogo koristile in mu olajšale življenje. Da pa temu ni tako, niso krivi stroji, ampak kapitalisti, ki so se polastili strojev, da delajo še večje dobičke. Vendar pa se že dandanes kažejo blagotvorni vplivi strojev tam, kjer so si delavci priborili krajši delovni čas in večjo plačo.

Šele strokovno gibanje je spravilo delavsko gibanje v pravi tir; zbudilo je delavce iz pogubne brezbriznosti, razjasnilo in obrazložilo jim je ves gospodarski položaj in jih je združilo, ker se dajo le z organizacijo doseči trajni uspehi. Strokovno gibanje je dvignilo delavce gospodarsko in politično in je naučilo delavce gospodarsko misliti. Zbudilo jim je vzajemnost in razredno zavest in jim utrdilo vztrajnost in požrtvovalnost.

Vse to je tako velikega vzgojnega pomena, da se s strokovnimi zvezami ne morejo v tem oziru meriti nobene druge izobraževalne ustanove. Strokovno gibanje pospešuje med delavstvom izobrazbo in vzajemnost (solidarnost) in odpravlja med delavci brezbriznost. Razredna zavest se zbuja pri večini delavcev šele v boju za boljšo plačo.

Šele v boju za boljšo plačo in za boljše razmere sploh občuti večina delavcev pritisk in moč kapitalizma in spozna, kako malo premore posameznik proti temu mogočnemu nasprotniku. Prav tako pa tudi spoznajo delavci, kako silna moč je edinost in organizacija! Zaeno pa se zavejo, da morajo stopati proti kapitalizmu delavci vseh strok, vsi tisti ki jih izsesava kapital. Jasno uvidijo resnico, da je treba tudi politične moči, ki vpliva na postavodajo in ozira pogubonosno delo kapitalizma.

Proti kapitalizmu se je treba boriti s strokovnimi organizacijami in političnim delovanjem. Da je delavstvo spoznalo to resnico je velika zasluga strokovnih društev!

Strokovni pregled.

s **Strokovni napredki v Nemčiji.** Med nemškimi osrednjimi zvezami jih je sedem, ki imajo vsega vkup okolo poldrug milijon članov. Na prvem mestu stoji zveza kovinarjev s 380.000 člani; potem slede: zveza zidarjev s 180.000, tvorniških delavcev s 151.000, lesnih delavcev s 150.000, rudarjev s 123.000 in zveza tkalcev s 110.000 člani.

s **Šesti redni strokovni zbor** zbor vseh strokovnih zvez, zastopanih v državni komisiji, se sklicuje v smislu sklepov zadnjega zbora na Dunaj na 17. do 21., oziroma 22. oktobra 1910 v Delavskem Domu, X. okraj, Laxenburgerstraße 10.

Začasni zborovalni red je naslednji:

1. Rešitev upravnih zadev, vovet pisarne, komisije za presojo mandatov, volilnega odbora; določitev prezenčne listine in pozdrav gostov.

2. Poročilo o položaju in računih državne komisije; poročilo v nadzorstvu. Poroča sodrug Hueber.

3. Poročila: a) Delovanje urada za delavsko statistiko; poročila poslanec sodrug Müller. b) Delovanje komisije za preprečenje nezgod; poročila poslanec sodrug Widholz. c) Delovanje sveta za vodne ceste; poročila sodrug Hueber.

4. Boj za enoto strokovne organizacije; poročila sodrug Hueber.

5. Postopanje ob staveh in plačilnih gibanjih; poročila poslanec sodrug Beer.

6. Socialna politika v državnem zboru. Poroča poslanec sodrug Schrammel. a) Načrt novega kazenskega zakona in delavci; poročila poslanec dr. Ingver. b) Postavno skrajšanje delovnega časa; poročila poslanec sodrug Hanusch. c) Odprava delovne knjižice; poročila poslanec sodrug Smitska. d) Oskrba stanovanj in delovna pogodba; poročila poslanec sodrug Reumann.

7. Volitev državne komisije.

8. Razni predlogi in vprašanja.

Na strokovne zборе, ki jih sklicuje državna komisija, imajo vstop le tiste organizacije, ki so zadostile svojim dolžnostim do državne komisije in niso s plačevanjem prispevkov več kakor tri mesece na dolgu.

Organizacije si same izvolijo svoje zastopnike za strokovni zbor. Zastopniki se izvolijo na način, kakor ga določijo osrednje zveze posamnih strok. Organizacije z manj kakor 500 člani imajo pravico do enega odposlanca, z manj kakor 1000 člani do dveh odposlancev, z več kakor 1000 člani pa za vsakih nadaljnjih 1000 članov do enega odposlanca več. Člani Češke, ki so zastopani v češko-slovanski strokovni komisiji, se morajo odračunati od števila članov. Podružnice se ne štejejo za samostojna društva in torej nimajo direktne pravice do zastopstva. Zveze, ki so sestavljene iz samostojnih strokovnih društev, imajo pravico odposlati po enega odposlanca. Uredniki strokovnih listov, državne komisije kakor tudi njihni deželni tajniki se smejo udeležiti strokovnega zbora s posvetovalno pravico. Okrajne zveze smejo poslati po enega odposlanca, ki ima pravico do posvetovanj. Odposlanci se morajo prijaviti najdalje do 24. septembra 1910. Predlogi za zbor se morajo poslati najdalje do 1. septembra 1910, ako hočejo predlagatelji, da se dajo v tisk in pravočasno pošljejo organizacijam in odposlancem. Stroške za odposlance morajo plačati osrednje zveze same.

Genjeni sodrugi in sodruginje! S tem pozivom vabi državna komisija Avstrije svoje organizacije z bratskim pozdravom in pričakuje, da se boste številno udeležili tega kongresa, ki bo obravnaval o zelo resnih stvareh, tičočih se skupne organizacije in delavstva v Avstriji.

Dunaj, v juliju 1910.

Za državno komisijo strokovnih zvez v Avstriji

Anton Hueber, tajnik.

Dopisi.

d **Zagorje.** Gospod ravnatelj Pauer bo celo Zagorje zagrabil. Na več sto metrov ga je že ograbil in menda misli, zagorski rudnik zgraditi tako, da ne bodo rudarji več vedeli jeli obstoji Zagorje v Avstriji, ali v Sibiriji, da si lahko naroči potem nekaj sužnje, zakaj domači delavci tako ne morejo več prenašati njegovih ogerskih neslanosti, ker preganjanje, ki je pod vodstvom tega gospoda, še ni bilo nikoli in če ne bo kmalu konca, se bo res vse izselilo, tako da mu ne bo treba ponujati po svojih delovodjih delavskih knjižic, temveč pridejo delavci sami po nje.

d **Kisovec pri Zagorju.** Gospod Anton Sadar tudi hoče nekaj veljati pri trboveljski družbi, ker pa imajo veljavo pri sedanjem gospodu ravnateljju samo ljudje, ki so sovražniki rudarjev, ki jih priganjajo kakor sužnje k delu, sicer jim pa nasprotujejo kjerkoli mogoče, zato se je ta gospodek skopal tudi na pokojne rudarje. Ves čas kar polnemo, so pokojni rudarji smeli jemati drva, ki so ostala v gozdu neoparabljiva za rudnik, sedaj pa je ta gospod tudi to začel prepovedovati, ter lovi ljudi po potih in jim to pripoveduje. Tonče ali si že pozabil, da si bil tudi sam reven rudar?

d **Idrija.** V nedeljo dne 3. t. m. smo imeli pri nas lep shod. Shod je bilo sklicalo in ga vodilo načelstvo naše podružnice „Unije“ rudarjev, k Barbara-čakalnici. Shoda, ki je imel dnevni red „delavske zahteve zadnjih dveh let“, se je udeležilo nad dve tretjini idrijskega delavstva. Rudnik je zastopal na povabilo krajevnega delavskega odbora c. kr. nadoskrbnik g. Kropač. Tajnik krajevnega delavskega odbora sodrug T. Filipič prečita vse od dne 21. marca l. l. pa do meseca maja t. l. stavljenе resolucije glede ljudskošolskih kakor gmotnih delavskih zahtev. K vsaki resoluciji prečita tudi tožadveni odgovor rudn. ravnateljstva. Čitanje nekaterih teh odgovorov pa je povzročilo med navzočimi silno ogorčenje, posebno pa zadnji odlok glede druginjskih doklad, ki dovoljuje delavcem za navadno deseturno dnino 10 vinarjev druginjskega priboljška. Onim, ki delajo na akord pa se bo sorazmerno zvišal akord kakor lansko leto. Slišali so se medklici množice, „to je nesramen odgovor, akordi v rudniku se le manjšajo, ne pa zvišujejo. To je miloščina, ki za poštenega delavca nima pomena. To ni nič, tega ne maramo. To kar smo zahtevali naj nam dajo“ itd. Ko se razburjenje poleže, povzame besedo rudar sodrug Alič, ki ožigosa na podlagi zgodovine razmerje med kapitalizmom iz kulturnega in gospodarskega stališča. C. kr. erar, ki vleče iz žuljev idrijskega

rudarja stotisoče čistega dobička na leto, nima niti toliko takta do delavstva, da bi na najvažnejšo delavsko zahtevo glede ljudske šole dal primeren odgovor, dasi se ta akcija vleče že petnajst mesecev. Otroci delavca niso niti toliko vredni pred očmi vlade, da bi se zanje uredila dobra ljudska šola. Delavci jim dote ne moremo dati, opravičeni smo torej to, kar zahtevamo doslej, zopet ponoviti, a uresničiti se mora. Tudi druginjska doklada 10 vin. je le pesek v oči, zakaj kdor dela na akord, in teh je dve tretjini, ne bo dobil nič, ali vsaj ne bo vedel, če kaj dobi, zakaj akord je kapitalistično sredstvo izkoriščanja, ki je danes tako jutri zopet drugačno. Zato sem mnenja, naj se zahteva še deset vinarjev druginjske doklade, da bo torej 20 vin. za dnino neglede na to, kdo dela na akord. Ta doklada naj se izplačuje pri rudniški blagajni poleg zaslužene mesečne plače vsakemu delavcu, kar je označiti na plačilnem listku, da vsakdo ve, koliko znaša njegov akordni ali dninski zaslužek in koliko druginjska doklada. Govornik stavi na to tozadevno primerno resolucijo, v kateri pa se je na predlog sodruga M. Šinkovca točka glede druginjskih doklad izpremenila in soglasno sprejela, da se namesto 20 vin. na dnino, zahteva 20 K druginjske doklade na mesec za vsakega delavca pri rudniku, kar naj se izplačuje pri rudniški blagajni z označenjem na plačilnem listku. Nato so stavili posamezni rudarji še druge predloge glede reparature novih karbitnih svetilk na erarične stroške, dvojne vožnje v rudniku, nepravilnega premikanja v višje razrede in delenje zdravega žita rudarjem. Vsi so se soglasno sprejeli. Končno dobi besedo sodrug Straus, ki opozarja zbrane na storjene sklepe, ki jih je treba tudi v dejanju izvesti. To pa je mogoče le tedaj, če je delavstvo ne glede na vero in narodnost koje smo vsi enaki, v svoji stanovskorazredni strokovni organizaciji organizirano. Delavstvo naj se uči od kapitalistov, ki so neglede na verske in narodne boje med seboj proti delavstvu gospodarsko tesno združeni. Delavstvo brez moderne strokovne organizacije ne pomeni zase nič. Močno pa je tedaj, kadar je organizirano. Zatorej delavci-rudarji, če hočete doseči to, kar ste danes zahtevali, stopite brez odlašanja vsi v „Unijo“ avstrijskih rudarjev. Samo sklepati z dviganjem rok in protestirati pomeni malo, če ni za tem močne organizacije. Čas je, da delavstvo enkrat to razume, zakaj kdor ni danes strokovno organiziran, ta je izdajalec delavstva, samega sebe in svojih otrok. Nato se pomenljivi shod, na katerem so enkrat odločno govorili sami delavci, zaključiti. Vedno podtikanje, da je delavstvo od nedelavcev nahujskano, je dobilo s tem shodom temeljit odgovor. Sploh pa naj si naša rudniška gospoda enkrat za vselej zapomni, da je vprašanje življenskega obstanka močnejše kot pa vse hujskarije, če bi jih tudi res kdo vršil.

Razne stvari.

r **Razstrelba v tvornici za smodnik.** Blizu Pariza se je dogodila v tvornici za smodnik strahovita razstrelba. Stres se je čutil več kilometrov daleč. Vsed silnega zračnega pritiska so se razsule v bližnji vasi vse šipe. Ob razstrelbi je bilo v tvornici 450 delavcev in delavk, ki pa so bili na srečo zaposleni v varnih prostorih, tako da ni bil nihče poškodovan.

r **Splošna stavka francozkih železničarjev.** V Parizu je zborovalo več tisoč francozkih železničarjev, ki so sklenili, da prično takoj s splošno stavko, ako se ne ugodí v najkrajšem času njih zahtevam. Zaeno so zborovali tudi železničarji v Marseillu in Toulouse ter so sklenili podobne ukrepe. Meščanska francozka vlada se že pripravlja za boj proti železničarjem. Vojni minister namerava ob stavki poklicati pod zastavo vse železničarje-vojake in jim zapovedati železniško službo.

r **Stavka proti mesarjem.** V dolenjestriskih mestih Krems in Waidhofen stavka ljudstvo proti mesarjem in jih hoče prisiliti, da bodo prodajali meso ceneje.

r **Smrt rudarjev.** V Recklinghausnu (Nemčija) se je unel v tamošnjem rudniku velik požar. Trije rudarji so mrtvi, dva pa sta dobila tako hude opekline, da bodeta težko okrevala.

Izjava.

Zagorski narodnjakarji nas izzivajo, da bi z njimi v listu polemizirali. Nam pa se zdi škoda prostora, da bi odgovarjali njih smešnim otročarijam. Voščimo jim torej dober tek, odgovarjali pa ne bomo njih otročarijam, ki jih pišejo razni alkoholisti.

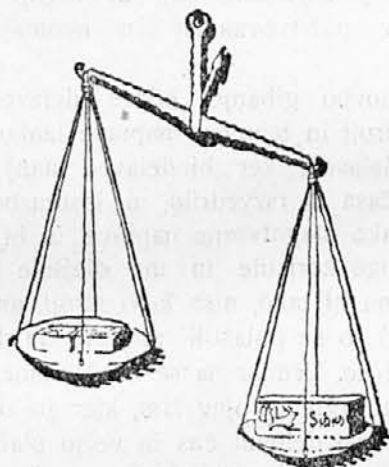
Za uredništvo „Rudarja“:
Miha Čobal.

W. Blüh

Gradec, Leonhardstraße 12.

Zaloga vsakovrstnega usnja
na drobno in debelo. 12-4

Priporoča se gospodom čevljarjem in konzumnim društvom za naročila usnja in vseh čevljarskih potrebščin. Naročila se :: izvrše solidno in takoj. ::

Na dobro kakovost,

cenno in težo

je treba paziti pri kupovanju in primerjavi mila. Nobeno milo na svetu ne doseže

Schichtovega mila

v vseh dobrih lastnostih, v čistoti, izdatnosti, milobi in nizki ceni.

Kaj pomaga dobra kuha,
Če si bolnega trebuha!
Na želodcu ni bolan
Ta, ki vživa 12-2

Najboljše krepčilo želodca!

Sladki in grenki.

Ljudska kakovost liter K 2-40

Kabinetna kakovost . . . 4-80

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Išče se

spretna gostilničarka

za gostilno „Delavskega doma“ v Trbovljah
Zahteva se tudi primerna kavcija. Ponudbe naj se pošljejo do 10. julija na naslov:

Občno konsumno društvo v Trbovljah.

Občno konsumno društvo v Idriji

9-4
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke, opremljena z najnovejšimi stroji.

Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da pri meni poskusijo drože domačega izdelka.

Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica
žitnih drož

Maks Zaloker,
Ljubljana.

Občno konsumno društvo v Zagorju

9-4
prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. . .

Priporočamo našim **KOLINSKO CIKORIJO!**
-- gospodinjam --
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.